

Posudek diplomové práce

Jan Knittel, Český dvůr Ladislava Pohrobka,

Ústav českých dějin FF UK 2014, celkem 134 stran, přílohy

Z široké problematiky českých dějin 2. poloviny 15. století se Jan Knittel zaměřil na rekonstrukci českého královského dvora, která představovala jeden z důležitých aspektů obnovy České koruny po skončení husitských válek a vymření Lucemburků. Léta bezkráloví vynesla do čela Českého království Jiřího z Poděbrad, který jako správce země ovlivnil nástup Ladislava Pohrobka na český trůn a následně také složení dvora mladého krále. Jan Knittel se soustředil především na personální složení užší části Ladislavova českého dvora, tj. na dvořany spojené s dvorskými úřady nebo sloužící bezprostředně králi. Všiml si nejen českých dvořanů, ale i úlohy dvořanů rakouských dvořanů a dotkl se také působení královny uherské kanceláře. V naznačení vzájemného propojení dvorských okruhů se pak odráží i složitost a úskalí vznikajícího uhersko-rakousko-českého soustátí.

Autor se opřel především o editované prameny diplomatického i narativního charakteru (rozbor viz I. kapitola). Obsáhl také zásadní literaturu k problematice Ladislavova dvora v kontextu doby a složení dvora Fridricha III., a to české i rakouské provenience, u nás méně používané. V následujících dvou kapitolách sledoval tok událostí a postavení Ladislava do sklonku léta 1452, kdy byl vyvázán z nejužšího svazku s Fridrichem III. a ocitl se pod vlivem rakouských stavů v čele s Oldřichem Celským.

Jádro práce tvoří čtvrtá kapitola rozdělená na tři obsáhlé podkapitoly. V první z nich Jan Knittel pojednal o osobách, které na královském dvoře zastávaly nějaký dvorský úřad. Stanul tak před dost složitou otázkou odlišení dvorských a zemských úřadů, které se právě ve 2. polovině 15. století začínají zřetelně vymezovat, nicméně do sféry dvora je třeba počítat obě skupiny. Tento rozpor autor správně zdůraznil v závěrečném shrnutí. Za obsírnější zmínku by stály dědičné úřady, jak je lze klasifikovat a jak byly prakticky vykonávány. S uvedeným vymezením dvorských úřadů pro danou dobu lze v podstatě souhlasit.

Podrobněji se věnoval vykonavatelům tradičních „královským“ úřadů (hofmistr, maršálek, komorník, kuchmistr), všiml si jejich sociálního zázemí a podrobněji se zabýval jejich vztahem k Ladislavovi, který víceméně považuje za určující. Začíná u hofmistra, kterým byl v Čechách Jiří z Poděbrad, jehož pozice správce království je však natolik specifické, že ho lze těžko považovat za skutečného dvorského úředníka, což vyplývá i z provedeného stručného srovnání postavení Jiřího v Čechách, hraběte Celského a jeho konkurenta Einzingerera v Rakousích a Jana Hunyadiho v Uhrách. Přínosné je autorovo zamyšlení nad způsobem komunikace mezi mladým králem (zpočátku neznalým češtiny) a Jiřím, o němž se traduje, že kromě mateřštiny neovládal žádný jiný jazyk. Dále se diplomant věnuje dvorským maršálkům, kuchmistřům a komořím. Ve vztahu ke králi je bezesporu zajímavá postava maršálka Mikuláše Truksese. Své opodstatnění mají též úvahy nad titulem kuchmistra a náplní tohoto úřadu, stejně jako přiřazení držitelů tohoto úřadu k nižší šlechtě (v Čechách i v Rakousích). Pro české prostředí jsou nepochybně důležitá upozornění na rakouskou praxi i bližší informace o tamních držitelích úřadů kuchmistra. Totéž platí i o kapitole věnované panovníkovým komořníkům, kteří byli s králem ve velmi těsném kontaktu. V následujícím oddíle práce si Jan Knittel klada otázku, jak nakládat s pojmem královský rádce a královská rada. Po základních teoretických poznámkách charakterizoval jednotlivé členy rady v Čechách a v Rakousku, včetně shrnutí potřebných životopisných

údajů. Dokazuje, že v Čechách se královská rada z větší části skládala z přívrženců Jiřího z Poděbrad, převážně kališnických. Nejbližší k panovníkovi měl však dle autora katolík Prokop z Rabštejna. Obsáhle se též zabývá Ladislavovými rádci z rakouských zemí. Na rozdíl od Čech, kde si jedinečné postavení vydobyl Jiří z Poděbrad ještě před faktickým nástupem mladého krále na trůn, se v Rakousku odehrával až do listopadu roku 1456 spor mezi Oldřichem Celským a Oldřichem Eicingerem, který nabyl převahy až po násilné smrti svého soka. Vliv na panovníkovy postoje a jednání diplomant právem připisuje také jeho kaplanům, u nichž předpokládá (i když asi ne u všech) důvěrnější vazbu.

Značnou pozornost autor věnoval také složení a činnosti královských kancelářů, přesněji kancléřům zastupujícím jednotlivé země. Otázkou zůstává sídlo těchto kancelářů a problém nevyřešeného rezidenčního sídla. Z textu lze odvodit, že osobou, která přejala roli nejvyššího kancléře fungujícího pro všechny Ladislavovy země, byl nebo měl být Prokop z Rabštejna. Vnucuje se též otázka, jak silná byla vazba kancléřů ke stavům své země, jinými slovy, do jaké míry lze ještě kancléře chápat jako dvorské úředníky.

Shrnutí je věcné a dostačující.

Předkládaná práce je výsledkem dlouhodobého zájmu autora o složení a fungování dvora Ladislava Pohrobka, respektive té části dvora, jež byla těsně spojena s panovníkem jak v rovině výkonu vlády, tak v každodenním životě a v soukromí. Přináší řadu nových či zpřesňujících údajů i osobitý přístup k tématu. Zvláště přínosné jsou pasáže věnované dvořanům pocházejícím z Rakouska, z nichž však jen někteří krále doprovázeli do Čech, či do Uher. V této souvislosti by bylo možné rozvést otázku, na kolik jistá rozpolcenost dvora či jeho různé „národní“ zabarvení bylo dáno příliš krátkou vládou, během níž se Ladislav nestihl ani rozhodnout, odkud bude vládnout. Podoba i fungování dvora nedílně souvisí s panovníkovou rezidencí, jejíž absence měla své důsledky i pro obraz dvora. Z řečeného vyplývá, že ani přesun krále do Prahy tuto otázku nevyřešil, přesněji nebyl čas na jasné vymezení kompetencí formujícího se dvora, který si stále ponechával víceméně podobu „českého“ dvora, tj. dvora Ladislava jako českého krále, nikoliv již krále uherského a nejasný zůstával i jeho vztah k rakouským zemím. V tomto ohledu by bylo třeba se zabývat úlohou stavů v jednotlivých zemích, což samozřejmě přesahuje zvolené téma i rozsah a možnosti diplomové práce. Do budoucna by bylo záslužné rozebrat odměny dvořanů ze strany krále, jež autor na několika místech zaznamenal.

Dobře využitelné jsou biografické údaje k jednotlivým osobám, byť jejich zařazení do textu poněkud komplikuje jeho sledování. Vstřícný je pro čtenáře přiložený přehled osob (příloha č. 1), o nichž se jedná, jen mohla být vedle jejich funkce uvedena i doba působení ve službách krále. U itinerářů se obvykle uvádí na prvním místě místo, naopak zdroj informace na místě posledním. Nevím, co znamená zmínka o Königsaaalu, respektive, co je pod tímto označením myšleno, v době Ladislavova pobytu ve Vratislavi.

Celkově jde o práci zdařilou prokazující a autorův zájem i invenci. Doporučuji ji k obhajobě s hodnocením v ý b o r n ě.

Praha 15. 1. 2014 prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.
vedoucí práce